

S. Sayısı : 5

Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun lâiyhası ve Millî Müdafaa ve Adliye encümenleri mazbataları (1/455)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı : 6/3243

16 - VII - 1940

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında Millî Müdafaa vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 3 - VII - 1940 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Dr. R. Saydam

Mucib sebebler

1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinde mevcut seferberlik tabiri: Bu günkü dünya ahvalinin Devletlerin harbe girmiş vaziyetlerinde gösterdiği sürat ve fevkalâdelik sebeble ihtiyaçları karşılmasına kâfi gelemeyeceği düşüncesile seferberliğe tekaddüm eden harb tehlikesi zamanlarında da icab eden tedbirlerin vaktinde alınmasını temin maksadile maddeye seferberlik tabirinden sonra harb tehlikesi mevcut olan haller tabiri de eklenmiştir. Bu kanunun 50 ncü maddesinde mevcut âmir hükme nazaran askerî adli hâkimlerin kaza hakkını kullanabilmeleri evveleminde haklarında kararname alınmasını zarurî kılmakta 53 ncü maddeye dayanılarak askerî adliye kadrolarını tamamlamak maksadile çağırılacak yedek askerî adli hâkimlerle adliye hâkimleri veya hukuk mezunları hakkında da kararname alınmasını icab ettirmektedir. Halbuki gerek seferberlikte ve gerek harb tehlikesi mevcut hallerde âni ve âcil olarak kurulacak teşkillerde bu kabîl şahısların vazifelendirilmeleri halinde her biri için ayrı ayrı kararname alınması güç olacağı gibi silâh altı davetlerindeki usullere de aykırı düşecektir. Noksanları tamamlamak yoluna girmiş her hangi birlik evvelen tesbit olunan cedvellere göre mıntakasında lüzum gördüklerini vazifeye alırken bu meyanda askerî adliye kadrosunu tamamlamak üzere de yine bulunduğu mıntakadan evvelen tesbit olunmuş şahısları da hâkim sınıfında kullanmak üzere alacaktır. Bu gibilerin kararname alınmasına hacet kalmadan vazifeye başlayabilmeleri hizmetin icab ettirdiği sürat bakımından çok mühim görülmüş ve ancak haklarında kararname alınmadan askerî adli hâkimlikte kullanılacak bu gibi şahısların hâkimlik etmek hususunda esasen salâhiyetli kimselerden olmaları şart koşulmak suretile bilfiil hâkimlik etmiş olmayanların bu şekilde tazvif edilmelerinin önüne geçilmiştir.

Askerî adli hâkimlik hizmeti askerî bir hizmet olduğundan bu kadrolarda kullanılanların hizmetlerinin askerî hizmetlerden sayılacağı yolunda maddeye ayrıca bir hüküm konulmasına da lüzum görülmemiştir.

Adliye hâkimlerinin mühim bir kısmının tecile tâbi oldukları da dikkate alınarak yine yedek su-bay olmuş avukatların da askerî adliye kadrolarında çalışabilmeleri temin edilmiştir.

Millî Müdafaa encümeni mazbatası

T. B. M. M.

M. M. Encümeni

Esas No. 1/455

Karar No. 37

25 VII - 1940

Yüksek Başkanlığa

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında Millî Müdafaa vekilliğince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetince Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulduğuna dair olub Encümenimize havale edilen Başvekâletin 16 temmuz 1940 tarihli ve 6/3243 sayılı tezkeresi ve bağı lâyiha Millî Müdafaa vekilliğinden gönderilen salâhiyetli memuru huzurile okundu ve görüşüldü:

Esbabı mucibede beyan edildiği veçhile seferberlik olmadan ve seferberliğe takaddüm eden ve bu günkü dünya vaziyet ve ahvaline göre harb tehlikesi bulunduğu zamanlarda dahi icabeden tedbirlerin alınmasını temin maksadile yapılan bu değişiklik hakkındaki mucib sebebler avukatlar için dahi bilfiil hâkimlik etmiş olanlar kelimesi ilâve edilmek üzere Encümenimiz de yerinde gö-

rerek kanun lâyihası aynen kabul edilmiştir.

Havalesi mucibince Adliye encümenine vermek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

M. M. E. Reisi	M. M.	Kâtib
Diyarbakır	Erzurum	Konya
K. Sevüktekin	Ş. Koçak	V. Bilgin
Çorum	Erzurum	İçel
E. S. Akgöl	A. Akyürek	M. C. Mersinli
İstanbul	Kayseri	Malatya
Dr. Tuğ. H. Erel	N. Toker	O. Koptagel
Manisa	Samsun	Saasun
K. N. Duru	A. F. Ergin	R. Barkın

Sinob

Eski kanun hükmünü kâfi görüyorum muhalifim

Seyhan
S. Tekelioğlu

C. K. Incedayn

Tekirdağ

Urfa

Yozgad

B. Apak

A. Yazgan

C. Arat

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye encümeni

Esas No. 1/455

Karar No. 4

15 - XI - 1940

Yüksek Reislığe

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında Millî Müdafaa vekâleti tarafından hazırlanarak İera Vekilleri Heyetinin 3 - VII - 1940 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihasının Millî Müdafaa encümeninin mazbatasile birlikte Encümenimize de havale ve tevdi buyurulması üzerine ihtiva eylemekte olduğu hükümler Millî Müdafaa vekâletinin salâhiyetli memuru huzurile tedkik ve müzakere olundu.

Seferberlikte askerî adliye kadrolarının Adliyede hâkimlik etmiş olanlarla hukuk mezuunu bulan yedek subaylardan ikmal olunabileceği Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü madde-

sinde yazılı bulunmaktadır. Bu hükmün hali hazır harb vaziyetlerinin istilzam eylediği sürat muvacesinde ihtiyaçları karşılayamadığı encümeninde verilen izahattan anlaşılacak seferberliğe munhasır olan Askerî adliye kadrolarını ikmal imkânlarının harb tehlikesi meveud olan hallere de teşmiline ittifakla karar verilmiştir. Askerî adli hakimlere aid tayinlerin bir kararname ile iera edilmeleri tedkik mevzuu olan kanunun 50 nei maddesinde tesis edilmiş olan usulün icabıdır. Halbuki Hükümet esbabı mucibe mazbatasında da beyan edildiği veçhile gerek seferberlik dolayısıyla ve gerek harb tehlikesi meveud olan ahvalde aynı ve âcil olarak kurulacak teşkillerde askerî adli

hâkimlerin birer kararname ile vazifelendirilmeleri yukarıda işaret eylediğimiz süratle telif edilememektedir. Bu itibarla kararname ile tayin hükümünün bu gibi istisnaî hallerde tatbik edilmemesi faydalı ve hatta zaruridir. Gerçi Encümen azalarından bazıları askerî adlî hâkimlerin tayin usulünü tesbit eden 50 nci maddedeki bu hükmün 53 nü maddede refedilmesile seferberlikte ve harb tehlikesi mevcut olan ahvalde Askerî adlî hakimlerin hangi usul ve şekil altında tayin edilecekleri hakkında bir mesnedi kanunî kalmadığı ve bu itibarla bu cihetin kanunda tayin ve tesbitinin icab edib etmeyeceğinin mülâhaza-ya şayan olduğu yolunda bir mütalea dermeyan edilmiş ise de Millî Müdafaa vekâletinin encümende hazır bulunan salâhiyetli memuru eldeki mevzuatın bunu temin eylediği ve bu babda ayrıca bir teklif yapılmasına lüzum görülmediğini beyan etmesi üzerine maddenin diğer hükümlerinin müzakeresine geçilmiştir.

53 nü maddenin bu gün meri olan şeklinde seferberlikte Askerî adlî hâkimliğe tayin edilebilmek için adliyede hâkimlik etmiş veya hukuk mezunu bulunmuş olmak kâfidir. Hükümet teklifinde bu hizmetin ifası için hukuk mezunu olmak kâfi görülmeyerek bilfiil hâkimlik veya avukatlık etmek şartı konulmuş, Millî Müdafaa encümeni buna zamimeten avukatların dahi bilfiil hâkimlik etmiş olmalarını lüzumlu saymıştır. Encümenimiz, Millî Müdafaa encümeninin bu husustaki noktai nazarma iki bakımdan iştirak edememektedir : 1 - Bilfiil hâkimlik et-

miş avukatlar esasen hâkimlik vazifesinde bulunmuş olmalarından dolayı Millî Müdafaa encümeninin hâkimler hakkındaki hükmü kabul ettiği şekilde dahi bu maddeden istifade etmekte ve bu itibarla avukatlık sıfatı vaziyette bir değişiklik yapmamaktadır. 2 - Avukatlık bu gün meri olan 3499 sayılı kanun hükümlerine göre amme hizmeti mahiyetinde bir meslektir. Bu sebeblere binaendir ki Hükümetin, avukatlar hakkındaki teklifi tercihe şayan bulunmuş, ancak, bilfiil hâkimlik etmiş, kaydi tahdidî mahiyette görüldüğünden bu ibare yerine, hâkimlik sınıfından sayılı vazifeler, ibaresi ikame edilerek müddeiumumilerle hâkim ve müddeiumumi muavinlerinin adliye müfettişlerinin ve hâkim sınıfından sayılan icra memurlarının da madde şumulüne idhali ittifakla karar altına alınmıştır.

Lâyiha yukarıda yazılı tadillerle Unumî Heyetin tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Reislığe sunuldu.

Adl ve En. Rs.	M. M.	Kâtib
Çorum	Zonguldak	Konya
Münir Çağal	Şinasi Devrin	G. Gültekin
Bingöl	Balıkesir	Bursa
Feridun Fikri	O. Niyazi Burcu	Atıf Akgüç
Tokad	Antalya	Kayseri
S. Atanç	Numan Aksoy	R. Özsoy
Kastamonu	Sinob	Mardin
Abidin Binkaya	C. Atay	H. Menemencioğlu
Hatay	Trabzon	Manisa
B. Sıtkı Kunt	F. A. Barutçu	A. Tümer

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun
53 ncü maddesini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1 — 1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesi aşağıda yazılı Şekilde değiştirilmiştir.

Madde 53 — Seferberlikte ve harb tehlikesi mevcut olan hallerde askerî adliye kadroları bilfiil hakimlik etmiş yedek adli hakimlerle yedek subay olmuş ve bilfiil hakimlik etmiş adli hakimlerden ve avukatlardan ikmal olunur. Bunlar hakkında ayrıca kararname alınmasma lüzum yoktur.

MADDE 2 — Bu kanun neřri tarihinden muteberdir.

MADDE 3 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

3 - VII - 1940

Bř. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>Dr. R. Saydam</i>	<i>Fethi Okyar</i>	<i>S. Arıkan.</i>
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
<i>Fayik Öztrak</i>	<i>Ş. Saracoęlu</i>	<i>F. Aęralı</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
	<i>A. F. Cebesoy</i>	<i>H. Çakır</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. H. Alatař</i>	<i>R. Karadeniz</i>	<i>Muhlis Erkmen</i>
Mü. V.	Ti. V.	
<i>A. Çetinkaya</i>	<i>N. Topcoęlu</i>	

MİLLİ MÜDAFAA ENCÜMENİNİN DEğİŞTİRİŞİ

1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun
53 ncü maddesini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1 — Hükümetin birinci maddesi aynen

Madde 53 — Seferberlikte ve harb tehlikesi mevcut olan hallerde askerî adliye kadroları bilfiil hâkimlik etmiş yedek adli hâkimlerle yedek subay olmuş ve bilfiil hâkimlik etmiş adli hâkimlerden ve bilfiil hâkimlik etmiş avukatlardan ikmal olunur. Bunlar hakkında ayrıca kararname alınmasına lüzum yoktur.

MADDE 2 — Hükümetin ikinci maddesi aynen

MADDE 3 — Hükümetin üçüncü maddesi aynen

ADLİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

*1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun
53 ncü maddesini değiştiren kanun lâiyhası*

MADDE 1 — 1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Madde 53 — Seferberlikte veya harb tehlikesi mevcut olan hallerde askerî adliye kadroları yedek adli hâkimlerle yedek subaylardan hâkim sınıfından sayılan vazifelerde bulunmuş veya avukatlık etmiş olanlardan ikmal olunur. Ellinci maddedeki kararname ile tayin hükmü bunlar hakkında tatbik olunmaz. Bu vazifedeki hizmetler, askerlik hizmetinden sayılır.

MADDE 2 — Hükûmetin ikinci maddesi aynen

MADDE 3 — Hükûmetin üçüncü maddesi aynen

